

En förtrollad trädgård med de skönaste äpplen som du endast kan finna om du inte söker den

En sägen om Storö berättar om den förtrollade trädgården, och kanske står den att finna. Väderöarna är karga, men inte ofrukt-samma. Strandtrift slår rot i minsta skreva och i lä mellan bergen trängs vildkaprifol, björnbär, nypon och slån. Norr om sjön Näck-höljen finns en undanskymd vrå mellan klipporna, där träd-kro-nor bildar tak som i en grotta. Skir vårsol silar ner på dig och på gullvivor, vitsippor och svalört på marken. Hittar du Grottan har du också funnit Väderöarnas enda skog.

Men det är under havsytan som Väderöarna visar sin allra största mångfald av växter och djur. På klippbotten ner till 20 meter vajar mäktiga och artrika tareskogor i takt med vågorna. Tare är det gamla bohuslänska namnet på bredbladig tång. Klippväggar på 60 meters djup och mer kan ha så kallade häng-ande trädgårdar, färggranna samlingar med sjöstjärnor, anemo-ner, ormstjärnor och havsborstmaskar. På djupbotten av lera trivs piprensare, räkor och havskräftor. Och på det allra största djupet finns den verkliga rariteten – levande korallrev. I Sverige finns de bara här och i Kosterhavets nationalpark.

Med sitt rena och klara vatten är Väderöarna populärt bland sportdykare. En hel ocean tar vid utanför och ibland kommer del-finer, späckhuggare, grindval och vikval in på besök. Tumlare kan du se regelbundet och knubbsälar dyker upp lite varstans och tit-tar nyfiken på dig. Flockar av skärnsnäppor syns vintertid vid de yt-tersta skären, där även toppskarv jagar fram. Men tobisgrisslan, ”tejst” som den kallas här ute, är öarnas verkliga karaktärsfågel.

1. ”Hängande trädgård”
“Hanging garden”

2. Kuddsjöstjärna
Red Cushion Starfish

3. Tobisgrissla
Black Guillemot

* Väderöarna

Strandhugg på Storö-Ramnö

”Natten blev månljus med flyende molntrasor, som jagade varandra över himlen likt svarta skräckfåglar”

Natten mot den 6 november 1911 hade lotsförman Nestor Nordblom vakten i lotsutkiken. Stormen rasade med orkanstyrka och halv sex på morgonen såg han ett ljus söder om Väderöarna, ett fartyg blossade på hjälp. Fem lotsar tjänstgjorde på Storö och de begav sig nu iväg. Lotskuttern Ilse med gaffelrigg och råtoppssegel var byggd för att klara mycket hård sjö.

Med hårt revade segel styrdes Ilse mot Sotefjorden. Den ryska skonerten Charlotte från Windau drev hjälplös mot de skummande Soteskären. Nestor styrde gång på gång upp Ilse längs Charlottes långsida, trots att lotsbåten riskerade att sugas in under det stampande skeppet. De på Charlotte kunde bara räddas genom att hoppa ner i lotsbåten – först var kaptenens fru och åttaårige son. Till sist var hela besättningen på tio man ombord.

Det är inte svårt att föreställa sig familjernas oro under tiden männen var borta och lättnaden när alla kom tillbaka. Och den här gången gick det bra för Storölotsarna, men Dyngölotsarna, som också gått ut mot Charlotte, miste en man som drunknade.

Kungen och ryske tsaren belönade Storölotsarna med silvermedaljer som de bär på fotot. Överst från vänster ser du Nestors son Axel med hustru Therese Nordblom, Carl och Josefina Waldner, Nestor och Lovisa Nordblom samt Oscar och Gustava Berg. Den femte lotsen Johan Nordberg är inte med på bilden.

FOTO: BERTIL QUIRIN

Lotsutkiken på berget och bostäderna vid den lilla hamnen, där lotsbåten låg

Lotsutkiken på Ramnös topp är märklig med sina fyra höga ben. Den byggdes 1930 för att ge fri sikt, men den gamla lotsutkiken från 1899, ett litet rött hus, fick stå kvar vid ena foten. Lotsarna måste ha god uppsikt för att kunna se om fartyg behövde assistans, signalen var en hissad lotsflagga. De seglade då ut med lotsbåten, äntrade fartyget och styrde mot utsatt mål. Få eller inga kände grunden och strömmarna så väl som lotsarna.

Bostäder, källare, uthus och sjöbodar byggdes vid den lilla hamnen på Storö. Sedan 1890 har det funnits fem bostadshus, ett för varje lotsfamilj. Det äldsta är från 1802, det yngsta från 1955, då det byggts upp efter en brand. Ett av dem, Norgehuset, rymde också skolsal och i ett annat fanns även ett rum för tillfällig personal, som Lotsverkets ambulerande lärarinna.

1916 bodde 33 personer på Storö, däribland lärarinnan. Här fanns sjutton barn och tre familjer hade piga. Förutom lotslönen försörjde man sig med fiske, höns, fyra kor och 40 får som betade på ön. 1916 var dessutom två dagkarlar anställda för sill- och hummerfiske. Lotsarna hade ensamrätt på hummerfisket fram till 1929, men de fick betala en avgift till staten för förmånen.

Rockan, den 'gungande' hamnen, var lotsarnas fiskehamn. Rockan, the 'rocking' harbour, was the pilots' fishing harbour.

”Willumhey det är mit namn, kom til mig så skal du få god hamn”

Inskriptionen om Willumhey ska finnas på ”holmen som kallas Hejen”. Det skrev Pehr Kalm, en av Linnés lärjungar, när han besökte Storö 1742. Stora Hejen bildar en barriär ut mot havet och ger skydd åt Strömsund. Sundet kan i dag vara helt fyllt av segelbåtar och så var det säkert också förr, då havet var den stora transportvägen. Man seglade bara i dagsljus, innan mörkret föll sökte man en natthamn och många använde Strömsund. Skeppare och handelsmän från Holland, Damark och Tyskland lade till här, ibland även för att invänta bättre väder. Klipporna på Stora Hejen blev en slags dagbok, där sjöfarare på 1500- och 1600-talen högg in sina namn, initialer, bomärken och årtal. Men ristningen om Willumhey har ingen hittills återfunnit.

På andra sidan Strömsund ligger Kyrkan, ”varuti de begrava de döde som dö på skeppen, vilka ligga där i hamn”. Pehr Kalm nuddade kanske sanningen. Kyrkan undersöktes 2010 och den kan ha fungerat som en plats för andakt, kanske med ett rest träkors i centrum och med ett tak av segelduk. Kvar finns Altarstenen med tecknen MXI inhuggna i ett upp-och-nedvänt hjärta. Samma mystiska tecken finns på Kompassberget och på Vinga utanför Göteborg, minsann! Berget på Storö har fått sitt namn av två inhuggna kompassrosor och på Husestadsberget finns en till.

En av flera sjöfararristningar på ön Stora Hejen.
One of many mariners' engravings on the island of Stora Hejen.

Kyrkan, Strömsund och längst bort Stora Hejen.
Kyrkan "The Church", Strömsund and farthest away, Stora Hejen.

Väderöarna Nature Reserve

Väderöarna is a marine nature reserve comprising 99% water. Together with the adjoining Kosterhavet, it constitutes one of Sweden's most remarkable sea areas, with a multitude of animal and plant species. You pass over many of them on the fjord, Väderöfjorden, which is a 150 m deep sea trough.

On rocky shelves down to 20 m, huge swaths of algae sway with the waves. Cliff faces at a depth of 60 m and more can host "hanging gardens", colourful collections of starfish, anemones, brittle stars and feather duster worms. Deep clay bottoms provide a habitat for sea pens, prawns and Norway lobsters. At the greatest depth we find a true rarity – living coral. In Sweden this occurs only here and in Kosterhavet National Park.

With its clean, clear waters, Väderöarna is a popular area among skin-divers. It borders on an entire ocean, and is occasionally visited by dolphins, orcas, pilot whales and minke whales. Porpoises appear regularly and harbour seals pop up here and there. Flocks of Purple Sandpipers can be seen at the outermost skerries in the winter, but the really characteristic bird of the islands is the Black Guillemot.

Extraordinary features are not limited to the sea. On the island of Storö we find the only forest in the Väderöarna area. It is called Grottan, "The Cave", since it encloses the visitor in the same way. The deciduous trees grow in a dense clump between rock faces and in spring, Cowslip, Wood Anemone and Lesser Celandine bloom here. Nature is barren, but not sterile. Thrift takes root in the narrowest clefts, and in sheltered places between rocks, Honeysuckle, Rose hip and Glaucous Dog-rose throng.

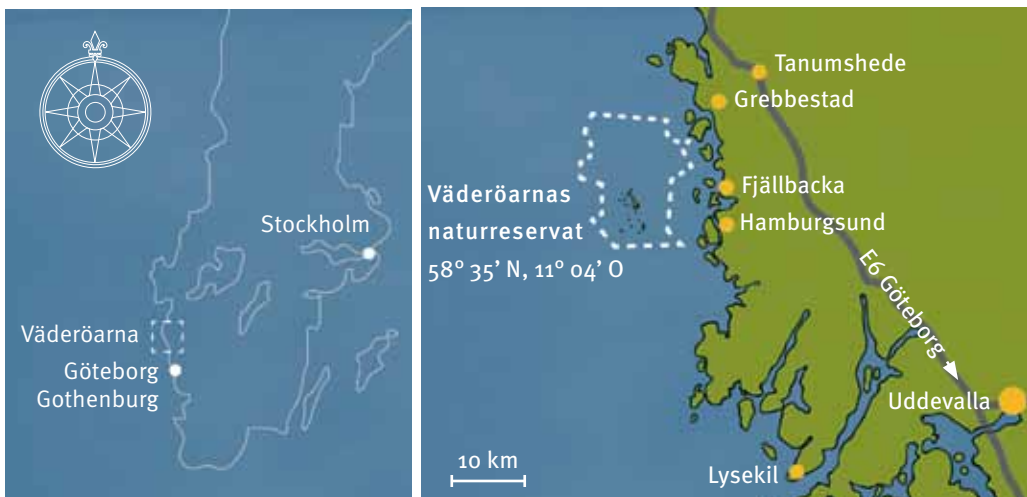
The history of Storö-Ramnö

In the past, the waters off Väderöarna were feared, and many ships were wrecked here. The pilots' station on Storö from 1754, and the lighthouse on Väderöbod dating from 1867, made shipping safer. The staff lived here with their families. Staffing of both workplaces was ended in the 1960s.

As early as the Middle Ages, 1050-1500, shipping was intensive along the coast of Bohuslän, and there were certainly pilots here already. On the island of Storö, the overnight and refuge harbour of Strömsund lay on the sheltered side of the island of Stora Hejen. It was used by traders from all over northern Europe and by pilgrims on their way to Nidaros in Norway. As you can see to this day, mariners carved their names and initials in the rocks on Stora Hejen. On the other side of the strait, there is an odd remain called Kyrkan, "The Church". There are theories that it was used as a place of worship. On Storö you can see carvings in the form of compass roses, dated to 1550-1730.

At the highest point of Ramnö Island stands the four-legged pilots' lookout from 1930. From there, the pilots scanned the sea for ships in need of assistance. Since 1890, there have been five houses on Storö, where the pilots once lived with their families. The pilot's life was filled with drama, as in autumn 1911, when the pilots saved the crew of a ship in a near-hurricane storm. The black-and-white photo shows the pilots and their wives.

In 1916, 33 people lived here, including 17 children who were given lessons by a visiting teacher. To supplement the pilots' pay, the families lived on herring and lobster fishing, and kept cows and sheep which grazed the island.

Väderöarna ligger som en yttersta utpost i Bohusläns skärgård. Bortom dem öppnar sig en obruten horisont. Hav i solglitter med en lätt krusning, skummande av storm eller friskt med vågor som sköljer över klipporna. Snäckskalen som slipats till grus får botten att verka nära i det klara vattnet. Sol och bad, säl- och fågelskådning och strandhugg på Storö-Ramnö. På långt håll ser du öns kännemärke, den fyrbenta lotsutkiken med sitt lilla röda hus på toppen.

Till Storö-Ramnö tar du dig året runt med turbot från Fjällbacka, www.vaderoarna.com. Under högsäsongen på sommaren går det också turbot från Grebbestad, www.donalda.se och Hamburgsund, www.batturervast.se. Du kan övernatta och äta på Väderöarnas Vårdshus, www.vaderoarna.com, 0525-320 01. De har öppet året runt, så även gästhamnen. Välkommen!

The Väderöarna islands form the outermost point of the Bohuslän Archipelago. Beyond them, the horizon is unbroken, with the sea slightly rippled and shimmering in the sun, frothed by a storm, or tossed by a fresh breeze, the waves washing over the rocks. In the clear water, seashells ground to gravel make the seabed appear close. Sun and bathing, seal watching and birding, and time ashore on Storö-Ramnö. The characteristic feature of the island can be seen from far off – the four-legged pilot's lookout tower with his little red house at the top.

You can get to Storö-Ramnö year-round by ferry from Fjällbacka, www.vaderoarna.com. During the peak season in summer, there are also ferries from Grebbestad, www.donalda.se and Hamburgsund, www.batturervast.se. You can eat and stay the night at the inn, Väderöarnas Vårdshus +46(0)525-320 01, www.vaderoarna.com. It is open all year, as is the guest marina. Welcome!

Gratisk form och text: Hugin & Munin Kulturinformation, Foto framsida: Statens fastighetsverk/Jean Haunburg, Foto där inget annat anges: Bohusläns museum/Lars Erik Hammar, Översättning: Elex Språkbyrå, Tryck: Ineko AB, 2011.

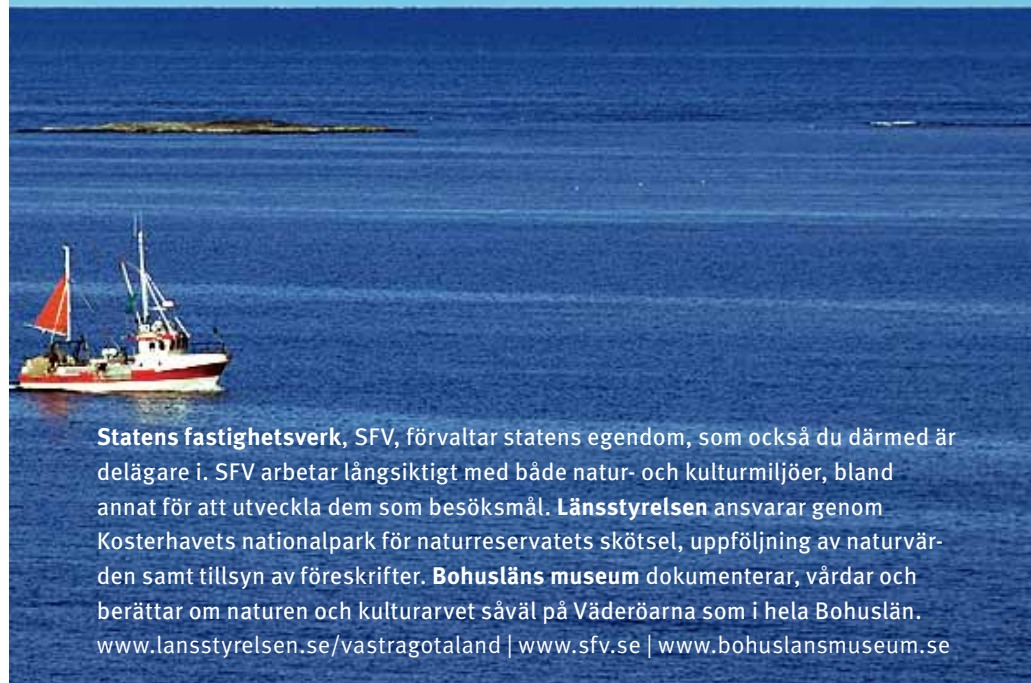

Ett naturreservat som till 99 procent består av vatten men också av 300 öar och skär

Farvattnen kring Väderöarna var förr olycksdrabbade, många fartyg gick på grund och förliste. Med lotsplatsen på Storö 1754 och fyren på Väderöbod 1867 blev villkoren för sjöfarten bättre. Säkrare fartyg och ny teknik gjorde att de båda kunde avbemannas på 1960-talet. Men bebyggelsen finns kvar och påminner oss om den tid då Väderöbod och Storö var hem för flera familjer.

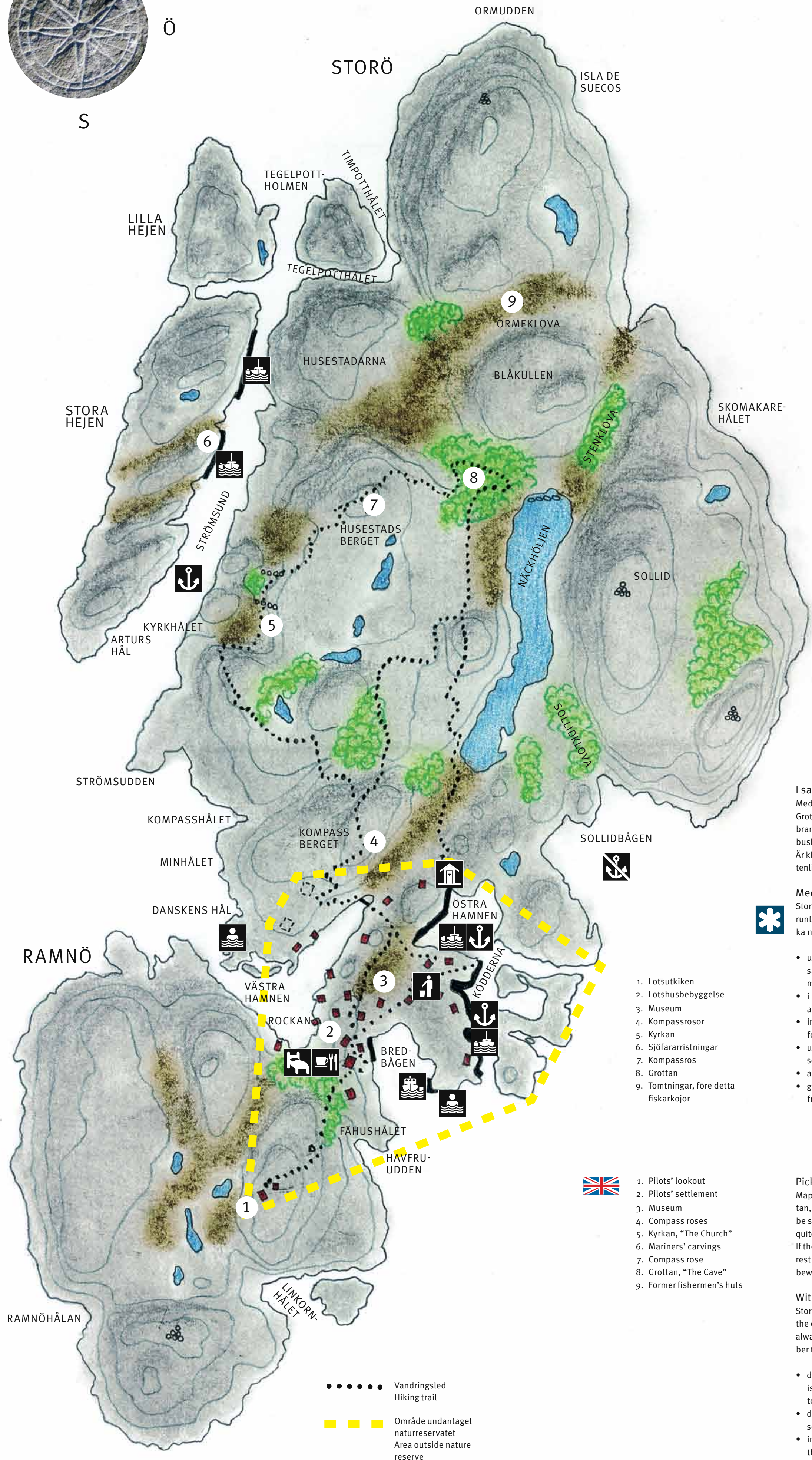
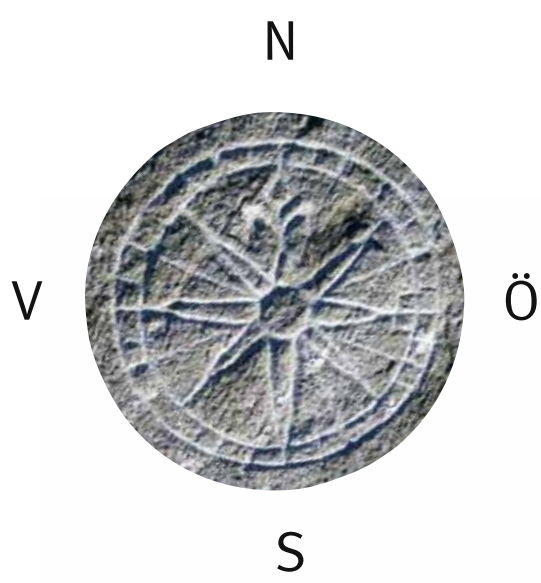
2011 blev Väderöarna ett marint naturreservat. Tillsammans med angränsande Kosterhavet är Väderöarna landets mest artrika havsområde. Det mesta döljer sig under ytan, som i den 150 meter djupa havsrännan du seglar över på Väderöfjorden.

Norra Väderöarna och Väderöbod ägs av staten genom Statens fastighetsverk, SFV. Södra Väderöarna med Hamnerö och dess skärgård äger ett hundratal privatpersoner och SFV gemensamt. Vattenområdet ägs av staten genom Kammarkollegiet.

Statens fastighetsverk, SFV, förvaltar statens egendom, som också du därmed är delägare i. SFV arbetar långsiktigt med både natur- och kulturmiljöer, bland annat för att utveckla dem som besöksmål. **Länsstyrelsen** ansvarar genom Kosterhavets nationalpark för naturreservatets skötsel, uppföljning av naturvärden samt tillsyn av föreskrifter. **Bohusläns museum** dokumenterar, vårdar och berättar om naturen och kulturarvet såväl på Väderöarna som i hela Bohuslän. www.lansstyrelsen.se/vastragotaland | www.sfv.se | www.bohuslansmuseum.se

- Väderöarnas värdshus
The inn Väderöarnas värdshus
- Brygga, turbbåtar
Jetty, ferries
- Gästhamn
Marina
- Ankringsplats
Anchorage
- Ankringsförbud, bottenskyddat område
Anchoring ban, seabed protection area
- Toalett
Toilet
- Soprum
Refuse disposal
- Badplats
Bathing

I sakta mak över klipporna
Med kartan i handen kan du på egen hand leta reda på Grottan och andra märkliga platser. Bergen kan vara branta och mellan dem växer smått ogenomträngliga busksnår, men på kartan ser du de enklaste vägarna. Är klipporna våta kan de vara väldigt hala. Närmast vattenlinjer växer såphala alger, se upp för ofrivilliga dopp!

Med hänsyn till naturen
Storö-Ramnö ingår i Väderöarnas naturreservat, området runt bebyggelsen undantaget. Du är välkommen att besöka naturreservatet men tänk på att det inte är tillåtet att:

- under tiden 1 april–15 augusti gå i land på öar och skär samt vistas eller passera närmare öar och skär än 100 meter inom fågel- och sälskyddsområden.
- i Sollidbågen samt i ett område till havs öster om Storö ankra eller göra annat som kan skada bottenarna.
- inom vissa områden i anslutning till Storö-Ramnö köra fortare än 5 knop under tiden 15 maj–31 augusti.
- under tiden 1 mars–20 augusti på land medföra hund som inte är kopplad.
- använda motordrivet fordon på land.
- gräva upp växter, samla in rödlistade arter eller införa främmande arter eller populationer.

Picking your way across the rocks
Map in hand, you can independently search for Grottan, “The Cave”, and other strange places. The rocks can be steep and the thicket growing between them can be quite dense, but the map shows you the easiest routes. If the rocks are wet, they can be extremely slippery. Nearest the waterline the algae are as slippery as soap, so beware of accidental bathing!

With consideration to nature
Storö-Ramnö is part of Väderöarna Nature Reserve, with the exception of an area around the buildings. You are always welcome to visit the nature reserve, but remember the following restrictions. You may not:

- during the period 1 April–15 August go ashore on islands and skerries or pass closer than 100 metres to bird and seal sanctuaries.
- drop anchor or do anything else which can damage the seabed at Sollidbågen or the sea area east of Storö.
- in certain areas connecting to Storö-Ramnö, drive faster than 5 knots during the period 15 May–31 August.
- allow a dog to be unleashed on land during the period 1 March–20 August.
- use a motorised vehicle on land.
- dig up plants, gather red-listed species or introduce alien species or populations.

1. Lotsutkiken
2. Lotsusbebyggelse
3. Museum
4. Kompassrosor
5. Kyrkan
6. Sjöfararristningar
7. Kompassros
8. Grottan
9. Tomtningar, före detta fiskarköjor

-
1. Pilots' lookout
 2. Pilots' settlement
 3. Museum
 4. Compass roses
 5. Kyrkan, “The Church”
 6. Mariners' carvings
 7. Compass rose
 8. Grottan, “The Cave”
 9. Former fishermen's huts

- • • • • Vandringsled
Hiking trail
- ■ ■ Område undantaget naturreservatet
Area outside nature reserve